

УДК [628.463+628.47]:332.024(477)

М. В. Щурик,

доктор економічних наук, професор,

E-mail: mvs1949@ukr.net;

О. Р. Надрага,

аспірант,

E-mail: nadraga.oleg@gmail.com;

Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького

Організаційно-економічні засади збирання, складування та утилізації твердих побутових відходів і сміття: макрорегіональний розріз

Досліджено чинні організаційні засади збирання, вивезення, складування й переробки побутових відходів і сміття. Окреслено ключові проблеми у цій сфері та напрями їх розв'язання. Запропоновано нові підходи до вирішення завдань захоронення та утилізації побутових відходів, які є результатом життєдіяльності соціуму.

Ключові слова: *засміченість, забрудненість, захоронення, утилізація, екологія, ресурси, відповідальність.*

З кожним роком у багатьох містах і селах України ускладнюються процеси, пов'язані з розв'язанням завдань, які стосуються збирання, заготівлі, вивезення, складування й утилізації твердих побутових відходів (далі – ТПВ) і сміття. В Україні донині немає чітко побудованого управлінського механізму, який б забезпечував цивілізоване поводження соціуму з побутовими відходами, включаючи їх вторинну переробку й утилізацію.

Проблеми, пов'язані з організацією процесів збирання, утилізації сміття та побутових відходів, загострилися в Україні у період запровадження ринкової моделі господарювання, яка радикально змінила механізм поводження з відходами, створений ще за часів адміністративно-командної системи. При цьому, як засвідчують дослідження науковців, зміна способу економічної організації суспільства не забезпечила конструктивного вирішення проблем, започатковані ще в надрах попередньої системи, коли збирання й утилізація побутових відходів не мали статусу обов'язковості, системності тощо. Коли ринок оголошується панацеєю від усіх бід, а перетасування активів підриває господарські основи економіки, врешті-решт, коли питання безпеки й охорони навколишнього середовища підпорядковуються вузькому й недосконалому аналізу затрат і результатів, виникає гостра необхідність у виробленні позиції яка б ураховувала також інші фактори, окрім економічних [1, с. 69, 70]. Означене переконує в потребі запровадження нових організаційно-економічних засад розвитку, що не лише враховуватимуть економічні пріоритети, а й органічно поєднуюватимуть вирішення соціо-екологічних завдань, гострота яких невпинно зростає. Суспільство, що унаслідок устрій попередніх поколінь та імітує їх соціальні цінності, приречене на загибель; розвиток цивілізації можливий лише

за орієнтації на прогресивні, якісно нові зміни [2]. Йдеться про запровадження нових критеріїв і цінностей соціоекономічного розвитку, які передбачають, передусім, збереження біосфери, поліпшення екологічної ситуації, імплементацію новітніх джерел енергії та інноваційних технологій у процеси збирання, переробки й утилізації побутових відходів і сміття. Відходи, що генеруються соціумом, мають одержати нове призначення, принести нову користь для людини і природи. Порятунком цивілізації полягає у переході на режим екологічного самозабезпечення, за рахунок чого людина перестане руйнувати природу та зможе включитися у процеси підтримки та збереження біосфери [3].

Розв'язання проблем утилізації, переробки, вторинного використання побутових відходів і сміття, як засвідчує світовий досвід, досягається завдяки інтенсивному використанню інновацій, інтелектуальних знань. Насамперед це стосується формування нових, нетрадиційних джерел енергії, оскільки ресурсів діючих з кожним роком стає все менше. Очевидно, що людство потребує надійних джерел енергопостачання. Ураховуючи наявні та потенційні зміни природного середовища, викликані антропогенною діяльністю (зокрема, використанням екологічно небезпечних енергоресурсів), можливість розщеплення продуктів життєдіяльності людини в глобальному масштабі повинна стати головним критерієм при виборі енергоресурсів, форм та способів енергозабезпечення за будь-якого сценарію розвитку людства [4, с. 87]. За джерела енергії можуть бути використані, наприклад, продукти переробки побутових відходів і сміття, що переконливо демонструє практика багатьох країн Європи та світу.

Мета статті – дослідити і проаналізувати чинні організаційно-економічні засади збирання, заготівлі, складання й рециклінгу продуктів жит-

© М. В. Щурик, О. Р. Надрага, 2017

тедіяльності соціуму, зокрема побутових відходів і сміття, а також запропонувати новий підхід до розв'язання цього завдання у Карпатському макрорегіоні.

Одним із індикаторів, який доцільно використовувати для оцінювання розвитку економіки на макро-, мезо- та мікрорівнях, а також рівня культури та добробут соціуму, має стати організація процесу збирання, складування та утилізації сміття й побутових відходів. Пропоноване пояснюється тим, що з кожним роком накопичуються відходи, пов'язані з життєдіяльністю населення. Йдеться, передусім, про тверді побутові відходи та сміття, що генерується мешканцями поселень. Байдушність до проблем вторинного використання відходів, рециклінгу загрожує екологічною кризою, катастрофою, про що переконливо свідчать “смітєві” катаклізми, які часто виникають у багатьох місцях нашої країни. Проте подолати кризу, що насувається, суто технічними засобами неможливо. Якими б ефективними не були безвідходні технології, нові методи переробки відходів, очищення річок, вони можуть лише полегшити кризу, відстрочити її настання, надати людству тайм-аут для відшукування кардинальних рішень [5, с. 33].

Найважливішою причиною загострення суперечностей та виникнення криз у сфері організації заготівлі, складування й переробки побутових відходів і сміття залишається недооцінка ситуації як відповідними державними структурами й органами місцевого самоврядування, так і мешканцями міст і сіл. Саме цим пояснюється перманентне збільшення земельних площ, на яких зберігаються побутові відходи та сміття. Передусім це стосується пластикової тари, пакетів, скла, батарейок і акумуляторів, побутових електричних приладів, дитячих іграшок, виробів з металу і дерева тощо.

За останні 10 років особливо неефективними є організаційно-економічні засади збирання, вивезення та складування відходів життєдіяльності населення в багатьох сільських населених пунктах. Мова йде не про організацію переробки, рециклінг, а про упорядкованість зберігання, складування, догляд за ТПВ, сміттям тощо. Зокрема, в Карпатському макрорегіоні значна кількість сільських населених пунктів не має організованих місць їх зберігання. Тобто актуалізувалася потреба сформуванню нові засади зберігання й переробки сміття, які передбачатимуть створення відповідної служби на сучасній матеріально-технічній базі та забезпечення її належним фінансуванням. Слід рішуче відмовитися від хаотичного збирання сміття й побутових відходів, які в багатьох країнах використовуються як вторинний ресурс економічного розвитку. З цією метою відповідні місцеві органи самоврядування мають розробити й упровадити власну модель руху відходів, які перебували у ви-

користанні та володінні громадян до асиміляції їх в органічних або неорганічних природних системах. Однак ключова роль у реалізації цієї моделі має належати не органам місцевого самоврядування як організаторам цього процесу, а передусім населенню, яке своїм деструктивним поведінням із відходами завдає значної шкоди природним ресурсам, усьому навколишньому середовищу. На часі докорінне врегулювання процесу взаємодії між суспільством та навколишнім середовищем. В основі такого врегулювання має бути поглиблення знань щодо сутності й особливостей взаємодій, що виникають у процесі виробництва, споживання, трансформування речовини та енергії до нових форм і вимірів. Це переважно стосуватиметься як природних, так і соціальних закономірностей буття людини, виявлення нових закономірностей та територіальної організації суспільства [6, с. 101].

Отже, результативність та успіх вирішення завдань, зумовлених невпорядкованістю та деструктивними організаційними процесами руху ТПВ і сміття у побутовій сфері, залежать від двох ключових гравців: органів місцевого самоврядування та, власне, зацікавлених громадян, задіяних до цієї справи. Перші зобов'язані облаштувати адекватну інфраструктуру, інституційно забезпечити весь процес руху відходів від населення до кінцевого їх використання. Це, на наше глибоке переконання, слугуватиме однією з ключових стартових передумов організації руху побутових відходів в напрямі населення кінцеве використання (вторинна переробка, утилізація). При цьому обов'язковим елементом має бути дотримання інтересів і соціуму, і природи у системі “природа – суспільство” цілісної соціоприродної системи розвитку з тим, щоб ще ефективніше орієнтувати її у бажаному коеволюційному напрямі [7, с. 78].

Аналіз засвідчує, що нині саме людський чинник може каталізувати або, навпаки, загальмувати вирішення проблем, пов'язаних із побутовими відходами. На жаль, менталітет декількох поколінь мешканців міст і сільських населених пунктів сьогодні не дає можливості вирішити проблеми утилізації та переробки побутового сміття цивілізованим шляхом, що значно загострює екологічну та соціальну кризу. Участь абсолютної більшості громадян у цьому процесі завершується, як правило, на етапі винесення непотрібних ТПВ із житлового приміщення до місць, відведених для їх збирання. Проблеми руху відходів до місця їх кінцевого використання залишаються поза увагою населення. Здавалося б, щоб запобігти кризам, необхідно вдосконалювати людську природу. Але, як показує історія, детермінантами еволюції людства завжди були і будуть відносні категорії “добро” і “зло” та нескінченна боротьба між ними. Отже, людина ніколи не стане ідеальною, безконфліктною осо-

бистістю [8, с. 6]. Разом з тим, участь населення у процесі збирання й утилізації сміття та побутових відходів не можна недооцінювати. Як засвідчує досвід багатьох високорозвинених країн, населенню відведена ключова роль в організації заходів з очищення території від ТПВ. Більше того, у цих країнах законодавчо передбачено стимулювання тих мешканців населених пунктів, які постійно дотримуються вимог збереження і поліпшення екології природних ресурсів і усього довкілля. Дієва законодавча база також передбачає значні розміри стягнень, штрафів за забруднення навколишніх територій, лісових і водних ресурсів побутовими відходами і сміттям. Йдеться передусім про країни, які межують із територією Карпатського макрорегіону: Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину тощо.

В Україні ключовим завданням, якому практично не приділялася увага в радянській і пострадянській періоди, має стати розгортання просвітницької діяльності щодо збереження чистоти відновлюваних і невідновлюваних природних ресурсів серед дітей та молоді в дошкільних і шкільних закладах, вузах, інших установах. Йдеться про недостатню задіяність духовного, морально-етичного чинника в процесах, пов'язаних з організацією збирання та рециклінгу ТПВ і сміття. В останні роки у західній соціології активізувався інтерес до так званої постекономічної трансформації, що трактується в контексті відходу від матеріалістичних орієнтирів і підвищення значення постматеріалістичних цінностей, які дедалі більшою мірою визначають поведінку сучасної людини, її пріоритети. Однак щоб таке сталося, повинна докорінно змінитися ментальність сучасної людини, її погляди, "смак щастя". Це відбудеться тоді, коли цінність будь-якої речі чи діяльності сприйматиметься більшістю, й особливо – елітами, не лише як індивідуальна корисність, а й на основі тих зовнішніх ефектів, які виникають у процесі їх виробництва або споживання, причому як матеріального, так і не матеріального характеру; коли суспільство відійде від технократичного шляху розвитку [9, с. 54]. Інакше кажучи, завдання, пов'язані із забрудненням та засміченням землі, можуть бути вирішені за умови задіяності морально-етичних чинників. Саме еволюційна недосконалість людини в енергоречовинному обміні з навколишнім середовищем спричинила всі суперечності в природі, які, у свою чергу, сформували найглибшу глобальну системну кризу, в результаті якої людство впритул наблизилось до точки біфуркації – до критичної зони нестійкої рівноваги [10, с. 7]. Подолання соціально-екологічних і економічних негараздів, згенерованих діяльністю соціуму, може бути здійснено завдяки участі в цьому процесі самої людини. Йдеться про виживання людства, тобто про спіль-

ні зусилля людей, здатних до настання екологічної катастрофи забезпечити коеволюцію людини і навколишнього середовища.

Згідно з чинними організаційно-економічними засадами поводження з побутовими відходами населення, ключова роль у цих процесах відведена підприємствам, які безпосередньо займаються переробкою, утилізацією та зберіганням продуктів життєдіяльності населення. До цієї діяльності залучена значна кількість населення, створено робочі місця. Однак в Україні ця сфера діяльності наразі залишається недостатньо розвинутою, тоді як досвід ряду країн свідчить про її високу ефективність. Саме цим можна пояснити, що бізнесові структури зазначених країн (Польщі, Швеції) вже сьогодні готові приймати відходи та сміття з України для промислової переробки. Підкреслюємо, що абсолютна більшість переробних виробництв іноземних країн дає згоду на організацію процесу рециклінгу на своїй території, забезпечуючи при цьому обов'язкове дотримання екологічних і санітарних норм. Населення цих країн не заперечує проти таких дій, оскільки створюються нові робочі місця, поповнюються місцеві бюджети міст і сіл, розширюється інфраструктура, зростає добробут тощо.

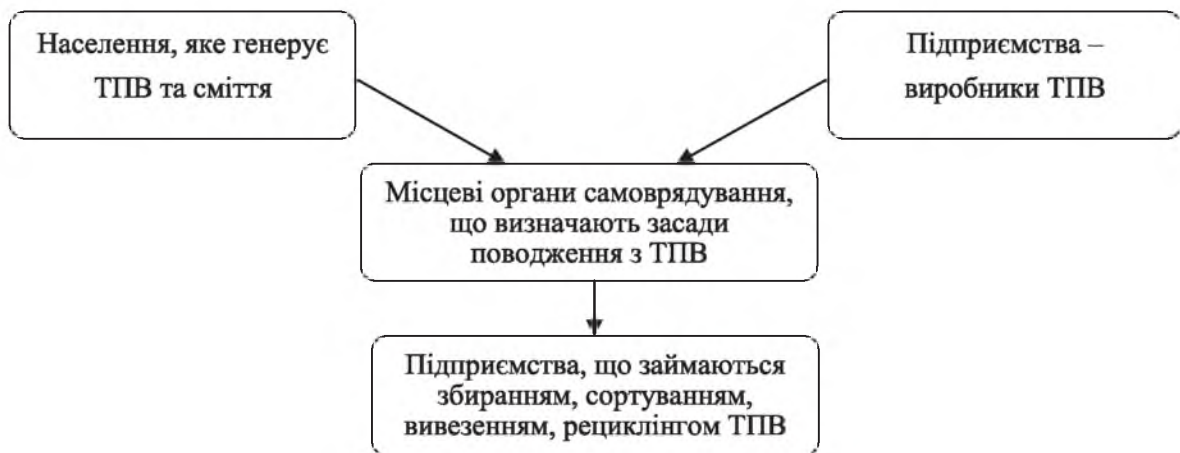
Зовсім інший підхід до використання ТПВ і сміття спостерігається в Україні, зокрема в областях Карпатського макрорегіону. Більшість місцевого населення, що нині тут проживає, виступає категорично проти будівництва нових і модернізації старих сміттепереробних виробництв, мотивуючи це їх надзвичайно високою шкідливістю. Втім організація цього процесу у країнах Європи не лише не завдає шкоди екології в місцях функціонування переробних заводів, а й приносить значні доходи. У країнах ЄС розробляють спеціальні програми, проводять конкурси на право організувати будівництво заводів з утилізації та переробки продуктів життєдіяльності людини.

Запровадження новітніх організаційно-економічних засад збирання, складування й утилізації сміття та побутових відходів в Україні потребує розробки загальнодержавного концепту, моделі розвитку означеної сфери діяльності. Йдеться про використання кейнсіанської моделі, яка не лише виражає інтереси капіталу, а й багато в чому відповідає загальнолюдським цінностям збереження навколишнього середовища. Головна ідея теоретичної конструкції кейнсіанської моделі полягає у прямому державному регулюванні відносин між суспільством та природою за допомогою адміністративно-розпорядних методів (нормативи, стандарти, заборони і т. д.) у поєднанні з економічними важелями стимулювання та примусу природокористувачів. Її лейтмотивом є не вартість завданого природі збитку, а величина затрат, необхідна для

відновлення порушеної цілісності навколишнього середовища. Ця сума включається до виробничих втрат і відшкодовується через ціну продукції, що випускається [11, с. 51]. Зважаючи на те, що між обсягом природно-ресурсного потенціалу й засадами організації збирання та рециклінгу відходів, які генеруються населенням, існує прямий зв'язок, вважаємо за доцільне застосування кейнсіанських основ до розв'язання завдань, пов'язаних із надмірним накопиченням і переробкою ТПВ у Карпатському макрорегіоні. З цією метою слід законодавчо визначити суб'єкта діяльності, який у кінцевому підсумку відповідає за утилізацію побутових відходів і сміття. Ним може бути виробник, що закладає у ціну товару вартість утилізації відходів. Тобто організація збереження, знешкодження, рециклінгу ТПВ і сміття забезпечується самим підприємством. Загалом можливе застосування двох підходів до розв'язання цього завдання: 1) як

усі організаційні роботи, так і фінансування процесів знешкодження й рециклінгу забезпечуються за рахунок підприємств – виробників ТПВ; 2) весь рух відходів від їх продукування до збереження, складування, переробки, захоронення організується спеціалізованими підприємствами за рахунок фінансових ресурсів зазначених підприємств. Другий підхід, на нашу думку, є більш типовим і ширше застосовується в багатьох країнах Європи. Втім і в першому, і в другому випадках основним завданням, яке потребує вирішення в Україні, є те, що виробник ТПВ повинен оплатити всі затрати, пов'язані з їх рухом до повного захоронення, включаючи затрати на вторинну переробку.

Разом з тим повне вирішення завдань утилізації твердих побутових відходів передбачає обов'язкового залучення в цей процес населення, оскільки утилізації потребує ще одна складова – сміття, котре також забруднює довкілля (рис. 1).

Рис. 1. Найважливіші учасники процесу захоронення та утилізації твердих побутових відходів і сміття

Вирішення проблем у зв'язку з поводженням і захороненням твердих побутових відходів, як було зазначено вище, потребує розгортання широкій роз'яснювальній роботі серед населення. Крім того, дієвим заходом має стати створення спеціальних служб і бригад, які б безпосередньо підпорядковувалися не місцевим органам самоврядування міст і сіл, а підприємствам, що мають спеціальні полігони для складування, зберігання, підготовки до рециклінгу та кінцевого захоронення відходів. Організація засад такої діяльності передбачає високий професіоналізм виконавців, а її кінцевим результатом має стати не розширення земельних площ під сміття та тверді побутові відходи, а збільшення питомої ваги продукту вторинної переробки (рециклінгу) та знешкодження ТПВ, термін збереження яких потребує десятки, а то й сотні років.

Отже, зростання техногенного та антропогенного навантаження в Україні призводить до зрос-

тання засміченості та забрудненості землі, довкілля й погіршення усього природно-ресурсного потенціалу. В цьому процесі задіяні також жителі міст і сільських населених пунктів. Через непорядкованість та деструктивні у збиранні, вивезенні, складуванні, утилізації та рециклінгу побутових відходів і сміття пересічні мешканці країни завдають шкоди екології та спричиняють зростання площ земель, де розміщуються відходи життєдіяльності. Основною причиною поглиблення проблем, пов'язаних з відходами, що генеруються громадянами, залишається недосконалість чинних організаційно-економічних засад збирання й утилізації відходів. Відповідальність за наразі неналежну реалізацію цього процесу головним чином несуть інститути, які функціонують при місцевих органах самоврядування, а також населення. Перші організують свою діяльність за старою, радянською управлінською моделлю, спрямованою на збирання, вивезення, складування побутових

відходів і сміття. Однак наразі ця діяльність є не-системною і неефективною. Крім того, в обов'язки зазначених інституцій входить облаштування спеціальних контейнерів для збирання ТПВ, які є продуктом життєдіяльності громадян. Вважаємо, що конструктивне вирішення завдань, які покладаються на комунальні служби, стане можливим завдяки запровадженню нових підходів. Йдеться про імплементацію професійних засад діяльності, створення сучасної матеріально-технічної бази, адекватне фінансове забезпечення, використання мотиваційних чинників. Крім того, що найважливіше, механізми збирання, вивезення, складування, зберігання, утилізації та переробки ТПВ і сміття мають організовуватись як повноцінна складова суспільного відтворювального процесу. Це аксіома, яку слід обов'язково усвідомити відповідним управлінським структурам. Ключовим завданням на цьому шляху є також створення умов

і запровадження преференцій щодо будівництва сміттєпереробних підприємств. Саме вони, як за-свідчує досвід багатьох високорозвинених країн, забезпечують первинну й вторинну переробку побутових відходів і сміття та зменшують земельні площі на яких вони розміщуються. Діяльність таких підприємств слід базувати на бізнесових за-садах за адекватної підтримки та допомоги місце-вих органів влади. Успішність розв'язання питань збирання, утилізації, захоронення та вторинної пе-реробки ТПВ залежить від участі в цих процесах та ставлення до них міських і сільських жителів, більшість яких наразі не переймаються проблема-ми очищення територій від сміття й відходів.

У подальших наукових розвідках автори став-лять собі за мету дослідити чинні організаційні засади збирання, вивезення, складування й пере-робки відходів, які є результатом діяльності про-мислових і будівельних підприємств.

Список використаних джерел

1. Этциони А. Социоекономика: дальнейшие шаги / А. Этциони // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3, № 1. – С. 65–71.
2. Тойнби А. Дж. Постыжение истории / А. Дж. Тойнби. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
3. Монтатова Л. В. Стратегия развития: ценности новой цивилизации / Л. В. Монтатова – Улан-Уде : ВСГТУ, 2004 – 242 с.
4. Прокіп А. Сучасні підходи до енергозбереження людства в умовах формування суспільства сталого розвитку / А. Прокіп // Економіка України. – 2012. – № 5. – С. 85–90.
5. Моисеев Н. Н. Современный антропогенез и цивилизационные разломы. Эколого-политологический анализ / Н. Н. Моисеев // Вопросы философии. – 1995. – № 1. – С. 3–30.
6. Пристайко О. Є. Еколого-економічний потенціал сталого регіонального розвитку та його індикативний вимір / О. Є. Пристайко, Є. В. Хлобистов // Економіка природокористування і охорони довкілля : зб. наук. праць ДУІЕПСР НАН України. – 2014. – С. 101–104.
7. Хвесик М. А. Екологічна криза в Україні: соціально-економічні наслідки та шляхи їх подолання / М. А. Хвесик, А. В. Степаненко // Економіка України. – 2014. – № 1. – С. 74–86.
8. Онищенко В. П. Онтологічний контекст економічної кризи / В. П. Онищенко // Економіка України. – 2014. – № 4. – С. 4–17.
9. Носова О. Про фундаментальні причини фінансових криз та життєздатність фінансових ринків у сучасній формі / О. Носова // Економіка України. – 2011. – № 4. – С. 45–55.
10. Луцьок В. У людства є шанс вижити / В. Луцьок // Дивосвіт. – 2011. – № 3. – С. 5–9.
11. Голян В. А. Інституціональне середовище водокористування: сучасний стан та механізми вдосконалення : [монографія] / В. А. Голян. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 592 с.

References

1. Etzioni, A. (2002). Sotsioekonomika: dalneishie shahi [Socio-economics: Further Steps]. *Ekonomicheskaiia sotsiologhiia – Economic Sociology*, 3, 1, 65–71 [in Russian].
2. Toinbi, A. Dzh. (1991). *Postizhenie istorii [Understanding History]*. Moscow: Prohress [in Russian].
3. Montatova, L. V. (2004). *Stratehiia razvitiia: tsennosti novoi tsivilizatsii [Development Strategy: the Values of a New Civilization]*. Ulan-Ude: VSGTU [in Russian].
4. Prokip, A. (2012). Suchasni pidkhody do enerhozberezhennia liudstva v umovakh formuvannia suspilstva staloho rozvytku [Current Approaches to Energy Saving in the Formation of Sustainable Development Society]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 5, 85–90 [in Ukrainian].
5. Moiseev, N. N. (1995). Sovremennyi antropogenez i tsivilizatsionnye razlomy [Modern Anthropogenesis and Civilizational Faults]. *Voprosy filosofii – Problems of Philosophy*, 1, 3–30 [in Russian].
6. Prystaiko, O. Ye., & Khlobystov, Ye. V. (2014). Ekoloho-ekonomichniy potentsial staloho rehionalnoho rozvytku ta yoho indykatyvnyi vymir [Ecological and Economic Potential of Sustainable Regional Development and its Indicative Dimension]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia. Zb. nauk. prats DUIEPSR*

NAN Ukrainy. – *Environmental Economics and Environment Protection*. Collected papers of PIIEESD of the NAS of Ukraine, 101–104 [in Ukrainian].

7. Khvesyuk, M. A., Stepanenko, A. V. (2014). Ekolohichna kryza v Ukraini: sotsialno-ekonomichni naslidky ta shliakhy yikh podolannia [The Ecological Crisis in Ukraine: the Socio-economic Consequences and Possible Solutions]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 1, 74–86 [in Ukrainian].

8. Onyshchenko, V. P. (2014). Ontolohichni kontekst ekonomichnoi kryzy [Ontological Context of Economic Crisis], *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 4–17 [in Ukrainian].

9. Nosova, O. (2011). Pro fundamentalni prychny finansovykh kryz ta zhyttiezdatnist finansovykh rynkiv u suchasni formi [On the Fundamental Causes of Financial Crises and the Vitality of Financial Markets in Modern Form], *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 45–55 [in Ukrainian].

10. Lutsiuk, V. (2011). U liudstva ye shans vyzyhy [Mankind has a chance to survive]. *Dycosvit – Wonderworld*, 3, 5–9 [in Ukrainian].

11. Holian, V. A. (2009). *Instytutsionalne seredovyshe vodokorystuvannia: suchasnyi stan ta mekhanizmy vdoskonalennia* [The Institutional Environment of Water Using: Current State and Improve Mechanisms]. Lutsk: Tverdynia [in Ukrainian].

М. В. Щурик,

доктор экономических наук, профессор;

О. Р. Надрага,

аспирант;

Ивано-Франковский университет права имени Короля Даниила Галицкого

Организационно-экономические основы сбора, складирования и утилизации твердых бытовых отходов и мусора: макрорегиональный разрез

Исследованы существующие организационные основы сбора, вывоза, складирования и переработки бытовых отходов и мусора. Определены ключевые проблемы в этой сфере и направления их решения. Предложены новые подходы к решению задач захоронения и утилизации бытовых отходов, полученных в результате жизнедеятельности социума.

Ключевые слова: засоренность, загрязненность, захоронение, утилизация, экология, ресурсы, ответственность.

М. V. Shchuryk,

DSc in Economics, Professor;

О. R. Nadraha,

Postgraduate Student;

Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytskyi

Organization and Economic Principles for Collection, Storage and Utilization of Solid Household Wastes and Garbage: Macroregional Analysis

Processes of collection, processing, removal, storage and utilization of solid household wastes and garbage are analyzed. Problems associated with their organization were aggravating in Ukraine during the transition to the market-based economic model radically changing the waste treatment mechanisms operated in the period of administrative and command system. It is demonstrated that Ukraine still has no well-functioning management system enabling for the civilized treatment of household wastes, including their recycling and utilization. The process of household wastes and garbage removal is disorganized and erratic. The chaotic way of collecting household wastes and garbage, used in many countries as a resource supportive to the economic development, needs to be firmly rejected.

The global practices show that the problems of utilization and reuse of household wastes and garbage can be dealt with through intensive innovating and intellectualization. The effectiveness of solutions to the above problems is also conditional on two key actors: local self-governance bodies and citizens concerned with the matter. Assurance of social and environmental benefits is their necessary component.

By the current organization and economic principles, enterprises active in processing, utilization and storage of household wastes and garbage are assigned the key role in treatment of household wastes. The advanced organization and economic principles for collection, storage and utilization of household wastes and garbage in Ukraine can be introduced once the nation-wide conceptual model for the development of this economic activity is elaborated. It needs to rely upon the Keynesian model that accounts for not only the interests of capital, but conforms, in many ways, to the human values concerned with environmental protection. The mechanism

for collection, removal, storage, utilization and processing of solid household wastes and garbage needs to be organized as a full-fledged component of the social reproduction process. The key problem which solution will help adopt the new organization and economic principles for utilization and disposal of wastes is to create the conditions for constructing waste recycling factories, including the system of preferences. As shown by practices of many developed countries, they ensure effective processing and recycling of household wastes and garbage and reduce the land areas required for wastes and garbage placement.

Key words: *littering, pollution density, disposal, utilization, ecology, resources, responsibility.*

Бібліографічний опис для цитування:

Щурик М. В. Організаційно-економічні засади збирання, складування та утилізації твердих побутових відходів і сміття: макрорегіональний розріз / М. В. Щурик, О. Р. Надрага // Статистика України. – 2017. – № 1. – С. 40–46.